

INGLIZ TILI DARSLARIDA LUG‘AT BOYLLIGINI O‘RGATISHDA LEKSIK
YONDASHUVNING SAMARADORLIGI

Sevara Rustamova Rarhodovna

Ish joyi: Samarqand davlat chet tillar institute

MAQOLA
MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 07.06.2026

Revised: 08.06.2026

Accepted: 09.06.2026

KALIT SO‘ZLAR:

leksik yondashuv,
kollokatsiya, chunk
(chunks), nutqiy
ravonlik, kommunikativ
kompetensiya, barqaror
birikmalar..

Ushbu tezisda ingliz tilini chet tili sifatida o‘qitishda leksik yondashuv (The Lexical Approach) metodikasining ahamiyati va uning an’anaviy grammatik-tarjima metodidan afzalliklari yoritilgan. Maqolada o‘quvchilarning nutqiy ravonligini oshirishda tayyor so‘z birikmalari (lexical chunks) va kollokatsiyalarning roli tahlil qilinadi hamda amaliy tavsiyalar beriladi.

Kirish (Introduction)

Zamonaviy glollashuv davrida ingliz tilini o‘qitish metodikasida tub burilishlar yuz bermoqda. Ko‘p yillar davomida til o‘rgatishning asosi grammatik qoidalar va alohida ajratilgan so‘zlar ro‘yxatini yodlashdan iborat edi. Biroq, bunday yondashuv o‘quvchilarning real hayotda erkin va tabiiy gapirishlariga yetarlicha zamin yarata olmadi. Tilshunos Maykl Lyuis (Michael Lewis) tomonidan asos solingan Leksik yondashuv (The Lexical Approach) bu muammoga yechim sifatida namoyon bo‘ladi. Uning fikricha, "til — bu grammatikaga solingan leksika emas, balki leksikalashgan grammatikadir".

Asosiy qism va Metodologiya (Main Body)

Leksik yondashuvning markazida til alohida so‘zlardan emas, balki ko‘p so‘zli tayyor bloklar — "chunk"lar (lexical chunks), o‘zgarmas iboralar (fixed expressions) va yarim o‘zgarmas qoliplardan (semi-fixed expressions) tashkil topganligi g‘oyasi yotadi. Inson miyasi gapirish jarayonida har bir so‘zni grammatika qoidasi bo‘yicha ketma-ket yig‘ib o‘tirmaydi, balki xotiradan tayyor bloklarni olib ishlatadi.

Masalan, an’anaviy metodda o‘quvchi "dush qabul qilmoq" birikmasini tuzish uchun grammatik qoida va alohida so‘zlarni qidiradi. Leksik yondashuvda esa unga to‘g‘ridan-

to'g'ri "take a shower" bloki yaxlitligicha o'rgatiladi. Bu esa nutq darslarida o'quvchining pauzalarini kamaytiradi va tabiiy ravonlikni ta'minlaydi.

Sinf xonasida ushbu metodikani qo'llash quyidagi bosqichlarni talab etadi:

Noticing (Payqash): O'quvchilarga matn yoki audio ichidan faqat bitta so'zni emas, balki u bilan doim birga keladigan so'z birikmalarini (kollokatsiyalarni) topish va ajratish o'rgatiladi.

Recording (Qayd etish): Lug'at daftarlari formatini o'zgartirish. So'zlarni Fast – Tez deb emas, Fast food, Fast train, Fast car kabi kontekstli bloklar holatida yozish.

Repetition (Takrorlash): Tayyor qoliplarni nutqiy o'yinlar va dialoglar orqali qayta-qayta mashq qilish.

Natijalar va Muhokama (Results and Discussion)

Amaliy kuzatishlar va tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, darslarida leksik yondashuvdan foydalanilgan o'quvchilar guruhida Speaking (gapirish) va Listening (eshitib tushunish) ko'nikmalari an'anaviy guruhlariga qaraganda qisqa muddatda yuqori natija beradi. O'quvchilar so'zlarni noto'g'ri kombinatsiya qilishdan (masalan, make a crime emas, commit a crime ekanligini anglash orqali) xalos bo'ladilar. Grammatika darslari alohida formula sifatida emas, balki shu leksik bloklar ichida tabiiy ravishda o'zlashtiriladi.

Xulosa (Conclusion)

Xulosa qilib aytganda, Leksik yondashuv ingliz tili darslarining samaradorligini va talabalarning kommunikativ kompetensiyasini oshirishda kuchli vositadir. Ushbu metodikani o'quv dasturlariga kengroq joriy etish, darsliklardagi mashqlarni kollokatsiyalarni o'rganishga moslashtirish bugungi kun metodikasi oldida turgan dolzarb vazifalardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

Lewis, M. (1993). The Lexical Approach: The State of ELT and a Way Forward. Language Teaching Publications.

Lewis, M. (1997). Implementing the Lexical Approach: Putting Theory into Practice. Language Teaching Publications.

Thornbury, S. (2002). How to Teach Vocabulary. Pearson Education Limited.